

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik **20** (1992/1993)

Številka 4

Strani 200-202

Marija Vencelj:

PROFESOR IVAN VIDAČ – NAGRAJENEC REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZNANSTVENO DELO

Ključne besede: novice, biografije, matematika, Ivan Vidav.

Elektronska verzija: <http://www.presek.si/20/1141-Vencelj.pdf>

© 1992 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA - založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

PROFESOR IVAN VIDAV - NAGRAJENEC REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZNANSTVENO DELO

Slovenske matematike je pred novim letom razveselila vest, da je naš učitelj prof. dr. Ivan Vidav eden od dobitnikov prvih državnih nagrad Republike Slovenije za znanstveno delo. In to tiste z najuglednejšim predznakom - za življenjsko delo.

Preseku je še posebej v čast, da tako velik znanstvenik kdaj pa kdaj napiše prispevek tudi zanj. V tej številki objavljamo nagrajenčev članek o številih, ki so vsote dveh kubov. Kot naročen je prispevek ob podelitvi nagrade že čakal pripravljen na Presekovi uredniški mizi.

Tako nam ene od profesorjevih dejavnosti - skrbi za popularizacijo matematike - ni potrebno posebej predstavljati. Skrbna razlaga obravnavane snovi, iz katere veje ljubezniva naklonjenost tudi do manj večšega bralca Preseka, govori sama zase.

Rojen na Opčinah pri Trstu je profesor Vidav odraščal in do mature obiskoval šolo v Mariboru. Nato je na Univerzi v Ljubljani študiral matematiko. Sam pravi, da ga je v matematiko privedlo pravzaprav zanimanje za astronomijo. Kakorkoli že, komaj triindvajsetleten je ne le diplomiral, ampak tudi že kar doktoriral iz matematike. Njegova doktorska disertacija o Kleinovih izrekih v teoriji diferencialnih enačb sodi še v klasično matematiko. Že s tem delom je profesor Vidav močno opozoril matematični svet nase, njegov veliki učitelj Josip Plemelj pa je spoznal, da je rešen skrbi za svoje nasledstvo v slovenski matematiki.

Znanstveno delovanje profesorja Vidava se je kmalu razširilo in preusmerilo na sodobnejša matematična področja. Z njegovim delom je postala analiza vodilna smer v slovenski matematiki. Pojmi kot so Banachove algebre, C^* -algebre in algebre operatorjev na Hilbertovem prostoru, krepko zvezne polgrupe, analitične funkcije z vrednostmi v normiranih prostorih bralcem Preseka seveda ne pomenijo veliko. Zato povejmo le, da je profesor Vidav sam ali s

sodelavci napisal kar štirideset znanstvenih člankov, leta 1970 dobil Kidričevo nagrado za delo s področja krepko zveznih polgrup in njihovo uporabo v fiziki, po vsem svetu pa je postal znan z delom o metrični karakterizaciji sebi adjungiranega operatorja na Hilbertovem prostoru. Eden najglobljih rezultatov v algebri operatorjev upravičeno nosi tudi njegovo ime: *Vidavov in Palmerjev izrek*.

Matematično delo profesorja Vidava pa ni omejeno le na znanstveno raziskovanje. Prav nasprotno! Nagrajenec je eden tistih neverjetnih in redkih ljudi, ki ob vrhunskem znanstvenem delu najdejo dovolj časa in volje tudi za zavzeto pedagoško in široko strokovno delo. To trditev potrjuje okoli trideset prispevkov za slovenski strokovni reviji *Obzornik za matematiko in fiziko* in *Presek* ter kar osemnajst napisanih knjig. Poleg učbenikov višje matematike in monografij, napisanih kot pomoč pri dodiplomskem in podiplomskem študiju matematike, najdemo v zbirki tudi tri knjige, namenjene srednješolcem in ljubiteljem matematike.* Vsaka njegovih knjig je zgled povezave matematične strogosti in izjemne razumljivosti.

Tudi kot univerzitetni učitelj matematike je profesor Vidav opravil velikansko delo. Dolga leta je zaradi pomanjkanja kadrov opravljal z velikim pedagoškim žarom in nedosegljivo kvaliteto najmanj dvojno učno obveznost. Predaval je številne specialne matematične predmete za študente matematike, nekaj časa tudi višjo matematiko za študente tehniških fakultet. Njegova zasluga je tudi organizacija znanstvenega dela iz matematike pri nas. Bil je prvi pobudnik podiplomskega študija matematike na ljubljanski univerzi in ob njegovem začetku prevzel glavnino dela kot predavatelj in mentor. Tako je kar šestnajst slovenskih doktorjev matematike izdelalo svojo disertacijo pod njegovim vodstvom. Naš profesor kljub upokojitvi leta 1986 še sedaj predava v okviru podiplomskega študija za matematike-pedagoge.

Še bi lahko pripovedovali o njegovem delu v Društvu matematikov, fizikov in astronomov Slovenije, a naj za mlade Presekove bralce zaključimo s podatkom, da je bil vrsto let tudi predsednik komisije za tekmovanja mladih matematikov.

Za svoje delo je prejel številna družbena priznanja, ki pa so ob njegovi veliki skromnosti pomenila več njegovim sodelavcem in učencem, kakor njemu samemu. Tako je dobitnik Prešernove nagrade za leto 1952, Kidričeve nagrade leta 1970, nagrade AVNOJ leta 1981 in Žagarjeve nagrade za leto

* Mladim bralcem utegne biti še posebej všeč knjižica *Rešeni in nerešeni problemi matematike*, ki jo lahko kupite ali naročite po pošti pri Komisiji za tisk DMFA, Jadranska 19, Ljubljana, tel. (061) 265-061/53.

1988. Leta 1958 je bil izvoljen za dopisnega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti, od leta 1962 pa je njen redni član. Je zaslužni profesor Univerze v Ljubljani, kar je najvišji naziv, ki ga podeljuje slovenska Alma mater.

Spoštovanemu profesorju iskreno čestitamo k nagradi in mu hkrati voščimo vse lepo tudi ob življenjskem jubileju.

Marija Vencelj